

"לְבַנְיִינָה שֶׁל תּוֹרָה" – חֶלֶק קב"ב

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

נר חנוכה

שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין
לכם חלק בא-להי ישראל".⁵

מאבק רוחני

כותב "הרב":

"שחרורו של רוח ישראל המיוחד
בטהרתו הפנימית מעקת הרוח היווני
המתהדר ביפיותו החיצונה שתחתיה
שוכנת כיעור וטומאה..."

"עקת" פירושו לחץ, כמו שכותב הרמב"ם על
היוונים בתחילת הלכות חנוכה: "ולחצום לחץ
גדול".⁶ מי שהשתחרר מלחץ היוונים הוא
הרוח הישראלית, שהשתחררה מלחץ רוח
החכמה היוונית, שעליה נאמר "יִפְתָּ אֶ-
לְהִים לְיִפְתָּ",⁷ ובזהר הקדוש נאמר עליה "קרבין
לאורח מהימנותא",⁸ כמו שהיה מזכיר
הרצ"ה. לתרבות זו יש יופי חיצוני ודומה היא
לחזיר הפושט טלפיו ואומר ראו טהור אני,
ותחתיהם יש טומאה.

"השחרור שזכינו לו ע"י ההתעוררות
הקדושה של תחית הרוח הלאומי..."

אין זה מאבק של יחידים, כמו של בן תורה
הנאבק בהשפעת המדיה, אלא זהו מאבק של
הרוח הלאומי על הקדושה שהיא עניינו של

בע"ה נעסוק במאמר חביב מאד¹ שיש
לו השלכות לדרך החיים שלנו. המאמר לקוח
מתוך מאמרי הראי"ה – ספר חשוב המכיל
מאמרים של "הרב" זצ"ל בנושאים שונים.
בספר יש קבוצת מאמרים על ענייני הזמנים²
בדרכו המיוחדת של "הרב" והם מומלצים
מאוד למי שרוצה טעם טוב במועדים וזמנים.
המאמר הזה קשור גם ליום העיון שהתקיים
אתמול בישיבה על דרכי ההתמודדות עם
אתגרי הטכנולוגיה.

מלחמת אור וחושך

ניצחון החשמונאים הוא בעצם ניצחון
האור על החושך, או יותר נכון ניצחון הקדושה
בעולם על המתנגדים לקדושה. למתנגדים אלה
לבושים רבים: "הוא שטן, הוא יצה"ר הוא
מלאך המוות",³ והקב"ה נותן גם להם מקום
בעולמו ככתוב: "יוצר אור ובורא חֹשֶׁךְ עֲשֵׂה
שָׁלוֹם ובורא רָע"⁴ (שאלת בריאת הרע בעולם
היא עניין עמוק מאוד והפרשנים עסקו בו
בהרחבה).

מלכות יוון נקראה בפי חז"ל 'חושך', כמו
שאמרו במדרש: "וחושך זה גלות יוון
שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן

¹ המאמר 'נר חנוכה' מאמרי הראי"ה עמ' 150

² יצאו בעבר בחוברת 'השבת ישראל והזמנים'.

³ בבא בתרא טז.

⁴ ישעיה מה ז. הנוסח בברכת יוצר: "ובורא את הכל"
הוא לישראל מעליא.

⁵ בראשית רבה, פרשה ב ד

⁶ רמב"ם, הלכות חנוכה פרק ג הלכה א

⁷ בראשית ט כז

⁸ זוהר חדש, יתרו סג:

המדיה והסמארטפון תנצח, אלא החיוב שבהם יעלה ויתגלה.

זהו מאבק המתפשט לאורך כל הדורות ומטביע את חותמו על כל הזמנים, והשחרור הזה טָבַע מטבע שהאור בסופו של דבר מגרש את החושך. את החושך אי אפשר לכבות אך אפשר להאיר, ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך.¹³

מאבק לדורות

למרות הנצחון המובטח, מלחמת הרוח הזו הולכת ונמשכת, כפי שמבאר "הרב":

"ההתנגשות של רוח יוון עם רוח ישראל, זהו פרוצס (=תהליך) שאינו פוסק עד אשר יפוח היום הגדול אשר בו יהיה נצדק קודש".

אתמול דובר כאן על מאבק התרבויות המתנהל כיום, זהו מאבק של חיים ומוות. אין זה עניין של קודש וחול, שכן חול הוא קודש בהעלם כפי שכותב "הרב" באורות הקודש,¹⁴ אלא זהו מאבק של אור וחושך, של קודש וטומאה, והמאבק הזה ממשיך ומתפתח. נראה עם מה יתמודדו הנכדים שלנו, על מה ידונו בישיבת הכותל בחנוכה בעוד עשרים שנה, אם הקב"ה ירצה שנמשיך את המאבק ולא יגיע קודם לכן היום שבו יהיה נצדק קודש. אנחנו מאמינים ומקווים שיהיה כבר היום הזה, אחרת יהיה קשה מאוד להחזיק, אבל אם ירצה רבש"ע שהמאבק יימשך, נקבל זאת באהבה ונתמודד אנו בנינו ונכדינו. איננו יודעים איזה צורה המאבק ילבש, אבל את העיקר אנו יודעים –

עמ"י. זה נוגע לעצם קיומנו, כי גילוי אור ה' בעולם היא תכלית מציאותנו. כל הכוחות המתנגדים לנו, באו"ם ובמועצת הבטחון, במלחמות בגלות ובשואה, כולם עניינם אחד: "הוא שטן, הוא יצה"ר הוא מלאך המוות",⁹ כולם עניינם להלחם בהופעת הקדושה ובישראל שהם נציגי האור בעולם. ישראל הם עצם הקדושה: "אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה",¹⁰ קדושים אלו עמ"י, ובכללם אנחנו – כל אחד ואחד מהיושבים כאן.

השפעת הנצחון לדורות

התוצאה המיידית של הנצחון הייתה כפי שאומר הרמב"ם: "חזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנים",¹¹ אך השפעתו נמשכת לדורי דורות:

"השחרור שזכינו לו ע"י ההתעוררות הקדושה של תחית הרוח הלאומי על ידי גבורי קנאת הקודש החשמונאים הכהנים הקדושים, הניח את חותמו על מהלך הדורות לכל הזמנים".

השחרור הזה הטביע את חותמו על כל הזמנים מפני שלראשונה אין מדובר במאבק פיסי, אלא בשתי אומות הנאבקות מאבק רוחני, וכיוון שהקודש ניצח את הטומאה, והאור ניצח את החושך, הנצחון הזה מטביע את חותמו. גם כיום כאשר אנו במאבק עם הטכנולוגיה שהיא מתולדות רוח יוון ואדום כפי שהסביר הרב אלישע אבינר שליט"א,¹² יש לנו תקווה כיוון שאנו בטוחים בכך שהקודש ינצח. לא תרבות

⁹ בבא בתרא טז.

¹⁰ תפילת העמידה

¹¹ רמב"ם, הלכות חנוכה פרק ג הלכה א

¹² ביום העיון הנ"ל

¹³ ע"פ חובות הלבבות, יחוד המעשה פרק ה

¹⁴ עיין אוה"ק א עמ' קמג

אלו הדברים שעסקנו בהם ביום העיון. ב"ה אנו הולכים ומתקנים אותם, ובודאי כאשר מעלים ומתמודדים עם הדברים, רוחו של הנר, רוח הקדושה, הולך וגובר. השאלה היא איך מאירים את האור הזה למעשה. איך נדליק את האור ונביא את המאבק הזה אל היעד שלו – להיות אור לגויים כדברי הנבואה, ומה נוכל ללמוד מאורו של נר חנוכה להדריכנו במאבק הזה.

פנים וחוץ

בספר 'שמועות הראי"ה'¹⁶ של הרב פרנקל ישנו הסבר עמוק על מאבק יוסף ויהודה שאנו עוסקים בו בשלוש פרשות מספר בראשית.

יוסף הוא עיקר התולדה שהרי הוא בכורה של רחל שעליה היתה דעת יעקב מתחילה, ויהודה הוא עיקר התולדה של לאה וזכה לכתר מלוכה. שני כוחות אלו מתגושים בתוך מחנה ישראל.

כאשר עוסקים באחים שבטי י-ה עדות לישראל, נביאים קדושי עליון, צריך זהירות רבה. אחרי הזהירות הזאת נוכל לומר שיש כאן מאבק על הדרך של עמ"י.

דרכו של יוסף היא להתערב בגויים ודרך זה ללמד את דרך ה', ככתוב "אֶפְרַיִם בְּעַמִּים הוא יִתְבַּלֵּל".¹⁷ מתוך הקרבה לאומות העולם נוכל להביא את הקדושה גם אליהם. ביוסף כתוב: "בְּנֹת צַעְדָּה עָלַי שׁוֹר"¹⁸ שהיו באות לראות את יוסף ביופיו, המסלסל בשערו¹⁹ כפי

שזהו תהליך שבו הולך האור ומתגלה, דרך עוד תורה וישיבות ועוד אור ואמונה.

מספרים שהחפץ חיים חזה שתבוא מלחמה גדולה (היא מלחמת העולם השניה), ולאחריה תבוא מלחמה קשה מקודמותיה, וזו תהיה מלחמה של אמונה. מלחמה של אור בחושך, מלחמת הרוח.¹⁵

כוחו של נר קטן

בלילות חנוכה מסתובבים יהודים רבים כאן ברובע היהודי, בחצר ביתי אני רואה כל לילה עשרות או מאות אנשים נכנסים כדי לראות חנוכיות, שרים ומדברים דברי תורה. בודאי יש להם נרות בבית, וגם הם יכולים להדליק ולהסתכל, אלא שהם מחפשים את האור הקטן הזה, השמן הטהור, קדושת המחשבה והאמונה וקדושת ישראל שסופה לנצח.

"אמנם כח החיים הגדול הטמון בהאור הצנוע שבנר החנוכה, הוא מבטיח לנו את בטחוננו של הנצחון שלנצח ישראל".

זו היחודיות של נר חנוכה. אני רגיל להזכיר שכדאי להתבונן באור הנרות ולהסתכל על הקדושה והאורות העליונים המקופלים בו. האור הגנוז מאיר בנר חנוכה, ואף אם איננו יודעים מהו בדיוק, אנו יודעים שמשמעותו הוא תיקונה השלם של המציאות. על ידי ההתבוננות בנר החנוכה, אנו מבינים שכוח חיים גדול טמון באור הצנוע, אמנם הוא נר קטן אך הוא ינצח. האור הזה הוא סמל הקודש, סמל מאבקה של הרוח הישראלית שהוא המאבק האמיתי.

¹⁶ וישב תר"ץ, עמ' פג

¹⁷ הושע ז ח

¹⁸ בראשית מט כב

¹⁹ רש"י בראשית לט ו

¹⁵ מובא בספריו של הרב שלום שבדרון

העיקר לענייננו הוא שהאור נמצא בחוץ, וזה מתאים לעיקר תוכנו של הנר שהוא פרסום הנצחון והאמונה. הדלקה בתוך הבית פנימה שייכת רק בשעת הסכנה כשאינן ברירה:

“בעתים נורמליות הננו מרגישים בקרבנו אומץ של הכרזה פומבית, ידעו כל באי עולם המתהלכים בארצות החיים כי אור עולם לנו ומאתנו קרנים להנהיר בהם ועל ידם ארץ וחוצות...”

אנחנו עם ישראל שהעמים כל כך לוחמים בו, אנו נושאים את האור של העולם, “אור עולם לנו”. אנחנו יכולים וצריכים לתקן ולהאיר את העולם.

“ומצות נר חנוכה, הסמל הקדוש הזה, היא להניחה על פתח ביתו מבחוץ. בעת אשר הנהרה המקודשת מופיעה היא גם מבחוץ אין אנו צריכים לדאוג, כבר יודעים אנו ובטוחים אז שהפנים הוא מלא אורה.”

כאשר הבית חזק אפשר להאיר החוצה, וזוהי המצווה בשלמותה. בזמנים מתוקנים ונורמליים, כשיש לנו חוסן, אנחנו יוצאים החוצה ומאירים, מדליקים את הנר בפתח הבית ומאירים לסביבה ולעולם.

הארה לחוץ – על פתח הבית

ממהלך הדברים ניתן לעמוד כאן על עוד נקודה. בזמנים הנורמליים מבחינה לאומית אנו יכולים להאיר החוצה ואז צריך להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אבל בכל זאת לא אמרו שיש להדליק חנוכה בככר ציון לדוגמה (מהבחינה ההלכתית לא שייך לברך על חנוכה בככר ציון לדעת רוב הפוסקים, למרות שזה פרסום הנס עצום). הרעיון ההגותי

שדרשו חז"ל. כמובן שיוסף לא עשה זאת באופן הנמוך, שהרי הוא יוסף הצדיק שדמות דיוקנו של אביו החקוקה בכסא הכבוד מוליכה אותו.

יהודה המייצג את האחים, ראה בדרכו של יוסף סכנה לעתידו של עמ"י. לדעת האחים גישה כזו היא 'רודף', היא מסכנת את דרכו של העם כולו. הדרך הנכונה היא דווקא להתכנס, והאור יצא החוצה ממילא. האור לא יבוא ע"י שנחיה יחד עם הגויים ונהיה שרים או מלכים במדינותיהם, אלא יבוא מציון, "פִּי מְצִיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה",²⁰ האור מופיע בפנים, ומתוך הגבולות יתפרץ האור החוצה ויאיר את העולם. המאבק הוא האם להתכנס או לצאת.

בימי חנוכה בודאי עוסקים בסוגיות נר חנוכה המופיעות במסכת שבת. בעניין מקום ההדלקה מביאה הגמרא: "נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ... ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו".²¹

הגמרא מזכירה כאן שתי דרכים לקיום המעשי של מצוות הדלקת הנר. דרך אחת היא להדליק בחוץ, והדרך השנייה היא להדליק בתוך חומות הבית, על השולחן, כך שהמשפחה יושבת מסביב ורואה את נרות החנוכה והאור הגנוז בהם. ע"פ הגמרא האפשרות העדיפה היא להדליק את האור בחוץ, בפתח הבית. לפי פוסקים מסויימים בבית שיש בו חדר מדרגות צריך להדליק בכניסה למטה, ואף שזה רחוק מהבית, מ"מ לפי תוספות²² זה נקרא פתח החצר (לגבי פתח בית משותף בזמננו יש מחלוקת הפוסקים).

²⁰ ישעיה ב ג, מיכה ד ב

²¹ שבת כא :

²² כא : ד"ה מצוה

בתקופה כזו דבר ראשון עם ישראל יעסוק בלהאיר את האור לעצמו, בפנים.

שמאחורי זה הוא שללא בית אי אפשר להפיץ את האור.

מלאות פנימית

ההתכנסות הזו עלולה לגרום תחושת כשלון, כאילו ירדנו ממדרגתנו, ובודאי איננו פועלים על אומות העולם ומקרבם את החזון של "וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ".²³

אך האמת היא שגם בזמנים אלו איננו נחסרים כלל ממעלתנו הפנימית:

"ובנר הזה העצור אצלנו פנימה ידע נאמנה, שלא יחסר כל שהוא, מכל עשרו הרוחני ומכבודו כבוד האמת והצדק".

אם מלאים מבפנים לא צריכים את החוץ.

על הפסוק "וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מִים"²⁴, אמרו בגמרא: "מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו"²⁵. וידועים דברי הגר"א²⁶ שאם אין מים היינו תורה, ממילא נכנסים בו נחשים ועקרבים.

ביום העיון דיברו כאן על פייסבוק. אדם לא צריך לחיות שם, גם אם הוא מנוי שם הוא יכול לעשות את זה אגב הליכתו במקומות שבהם אינו מבזבז את זמנו, כי הוא מלא מבפנים, הוא לא צריך אור. ביום העיון ראינו שסרטון המראה איך מישהו מסדר את החדר שלו זכה לארבעים אלף צפיות, ארבעים אלף איש בזבזו על זה זמן מהחיים שלהם. הלב שלי התפוצץ, איזה אוטם הלב וטיפשות. איזו ריקנות מביאה לזה. מי שמלא לא צריך

דרכי כפי שאתם יודעים היא לדגול בהקדמת הנישואין. בלי הקדושה שעמדה כאן מאחורי הקלעים ביום העיון אף אם לא נזכרה בפירוש, בלי קדושת הבית אי אפשר להאיר. רק עם בית, צניעות, כיסוי ראש כהלכה ובנים בדרך התורה אפשר להאיר. אז הבית הוא חזק ואיתן, ומקנה את הערכים שלו החוצה, אז אפשר גם להזמין אורחים לשבת. גם הפוסקים להדליק בפתח הבניין לא אמרו להדליק רחוק מהבית, אלא שסברו שפתח החצר הוא פתח הבית ולכן זה נחשב בטפח הסמוך לפתח. הבית הוא הבסיס לנצחון.

בשעת הסכנה מניחו על שולחנו

"אמנם בשעת הסכנה, בזמן שרוחות רעות מנשבות בעולם, שנאה פרטית על ישראל ועל גזעו המקודש, בוז ומשטמה על כל קניני קדשו, עמדת תוללים ריקי לב ומוח המחללים את גאון עוֹזו, אז הנהרה שמבחוץ לא תוכל להגיה את המחשכים העבים שהם שולטים שם".

רוב ההסטוריה של עמ"י שייכת לתקופה הזאת.

"אז יפנה ישראל אל ביתו ואל שולחנו, אל קניני תרבותו הפנימיים, אל טהרת רוחו ונקיון כפיו, אל תורתו תורת אמת המיוחדת לו, ואל מצוותיו שהן אורחות חייו לעולמים, לבניין ביתו על אדמת קדשו בכל עוז קנאת קודש, ע"פ תכונתו וע"פ רוחו, והנר הזה סמל נצחוננו מניחו על שולחנו להאיר על ידו את אורח חייו והארת נשמתו".

²³ זכריה יד ט

²⁴ בראשית לז כד

²⁵ שבת כב.

²⁶ דברי אליהו, וישב

ושיח בדברי תורה, מה כל ילד למד וקיבל בגן או בבית הספר, איך התקדם בישיבה התיכונית או ישיבת ההסדר, לא שיח על מה אמרו או עשו אחרים ולא מה קורה בבית השכנים. זהו אושר, זוהי מלאות, ואז אין שום צורך במה שקורה בחוץ. הקשר עם החוץ הוא רק כי הוא זקוק שנאיר לו.

גם אצל הפרט התהליך דומה. יש זמן של התכנסות ובנין פנימי בשנות הישיבה, כל אחד לפי השנים שיזכה אותו ה' לגדול בתורה ולהתמלא. כל שורה של גמרא שלומדים מפחיתה עוד בעיות חינוכיות לילדים בעוד עשרים שנה. כל לימוד שלומדים כעת משפיע על זרעו וזרעו זרעו. ואחר כך יש זמן של יציאה, זמן שבו מאירים בחוץ. אבל גם אז, אין דרך אחרת להאיר אלא על ידי בית. לצערנו רבים מסתובבים היום ללא בית וזו תופעה לא פשוטה בכלל, לכן אני מדבר עליה הרבה בישיבה. מי שיש לו בית יש לו אור פנימי, וכיוון שיש לו אור פנימי, הוא גם יכול להאיר החוצה.

"ועבור תעבור סערת הסכנה במהרה בימינו, ונשוב אל מצות נר חנוכה להשיבה על מכונה, להדליקה על פתח ביתינו מבחוץ, ויראו כל אפסי ארץ את ישועת א-להינו על עמו ונחלתו סלה".

לדעת איזה אור יש אצל השני, הוא מלא, ומתוך כך הוא מאיר גם לאשתו ולילדיו. הוא מדבר איתם ומאיר להם בשולחן השבת, וגם בשולחן החול. הוא ידע לדבר עם בת הזוג כשיפגש איתה, וידע כי אצלו השיח הוא אנושי ולא שיח וירטואלי, כמו ששמענו אתמול.

החיים שלו הם חיי בית מדרש, בבית המדרש אנו מסתכלים בעיניים ומבררים בחדות את סברת הרשב"א, זו אמת פנימית, ואז ממילא אין נחשים ועקרבים.

אין דרך מושלמת למלחמה בנחשים ובעקרבים, ניתן רק לצמצם את הנזק בכמה אופנים. אבל התשובה האמיתית היא מילוי הפנים שלנו באור, וזהו המאבק שלנו עם החוץ. זה מאבק של פנים מול מאבק של חוץ.

לפעמים ילד רוצה משהו בגלל שלחבר שלו כבר יש, אם הרצונות שלנו הם כאלה הרי שזו תרבות של חיצוניות. תרבות פנים היא מה אני צריך באמת, מה יש לי, ומה אין לי בתוכי. בשביל זה אנו כאן בישיבה, להתמלא בקנייני נפש, קנייני מידות, קנייני בין אדם לחברו, לבנות בניין שלם של אישיות. זו היא הדרך בעיתות סכנה כאלה.

בדרך הזו, כפי שאומר "הרב", "לא יחסר כל שהוא מכל עושרו הרוחני", הכל יגיע אלינו בדרך המלך:

"וסוף כל סוף יבואו רחוקים ויכירו כי נחלת עולמים לתבל כולה, לנצחון הצדק והאמת להנצחת השלום והעמדת חיי האנושיות על מכונם האיתן והבטוח... לא ממקום אחר תבוא, כי אם מבית ישראל ומשולחנו הגבוה".

השולחן הקדוש, הוא השולחן המשפחתי הנמצא בביתנו פנימה, וסביבו שיח אנושי

